

blazni...»), hrepeneč po najvišji izmirjenosti, ko bo »vzvišen vpričo vseh vetrov in vseh móríj, sredi brezmejnosti, ki ne sprejema vtiskov, ne hrani spominov in ne vodi računov o človeških življenjih.« V najsilnejšem doživetju viharja se zave čudežnega prerodenja v sebi — »vse moje življenje pred tem usodno važnim dnem se mi zdi neskončno odmaknjeno... nekaj onstran nekeake sence...«

Conrad je pisatelj in mornar. Mornar: služba na ladji mu je vzvišen poklic, ladja ljubljeno bitje. »Ladja! Moja ladja!« vzklika »Izročena mi v oblast in skrb bolj neomejeno nego karkoli na svetu; nekaj za odgovornost in vdanost. Tam me je čakala, zakleta, nezmožna, geniti se, živeti, priti v svet, dokler ne pridem jaz — kakor začarana kraljična... bila sva neločljivo združena... da bova skupaj plavala ali skupaj utonila! Nestrpno hrepeneča strastna ljubezen... me je prešinila s takim občutkom življenjske napetosti, kakršne nisem čutil nikdar prej ne slej. Razodelo se mi je, da sem bil mornar, v sreči, v mislih, in dejal bi, s telesom — mož, ki živi izključno za morje in ladje...«

Kakor narcis opazuje samega sebe v razmerju do okolice, vjame se pri najdrobnejši misli. Zato je včasih njegovo pripovedovanje spočasnjeno in prekinjeno z asocijativnimi domisleki kakor pri Proustu. Sredi besenja hude ure, ko je ves navidez v borbi z elementi, se zasleduje do tiste stopnje hladne objektivnosti, da je že preko občutkov bolelosti.

Prav zato veje poseben čar iz Conradove proze, ki se nam je v mojstrovini Župančičevega prevoda zdaj tako približala, da jo v tej slovenitvi smemo uvrstiti med tista dela, ki niso za nas samo trenutnega pomena.

Miran Jarc

Gustave Flaubert: Salambô. Poslovenil Anton Debeljak. Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1931. Oprema: Ing. arh. Dom. Serajnik. Delniška tiskarna v Ljubljani. (Zbirka mojstrov 2.) Strani 359.

Anton Debeljak je že od Costerja doli znan kot ambiciozno vesten in filološko točen prevajalec izrednih francoskih književnih umetnin. Ves mojster, kar je za zdaj pri nas še vedno edini Župančič, Debeljak ni. Pa je prav gotovo prvi za njim,

recimo, v družbi še nekaterih redkih, ki zaslužijo priznanje in omembo še prav posebno v povodnih in prevodnega slovstva poplavalah zadnjih let, v družbi, recimo, klasičnega filologa Sovreta in rodoljuba, prijatelja mi izza meje Ivana Rejca (Bertrand, *Sanguis martyrur*, 1925). — Ni plodovit, ker izbira to, kar je izrazno najbolj samoraslo in tolmači takó, da bi po slovensko povedal kar najbolj polno. V tem drugem oziru daje že kar preveč. Iz slovarja zapravljivo razsipno zajeti neobičajni in književno mrtvi sinonimi, lokalizmi, arhaizmi in celo idiotizmi so pač spričevalo pridnega studija in širokega besednega obzorja, v nekih mejah dovoljena ali celo potrebna izrazna snov. V prevodu, recimo, tedaj, kadar so nujni kot točen odtenek za izraz, ki je že v tujem nenavaden, folkloren, eksotičen. Prav gotovo pa niso na mestu, kadar so le nekaka avtorska ničemurnost in delajo besedilo našemu povprečno književnemu bralcu težko užitno ali kar celo neumljivo. To so hibe in vrline tudi Debeljakovega Flaubert-ja, ki ga je prevajalec opremil z dobrim književno-slovstvenim uvodom in tolmačem, spominjajočim me na podobnega v nemški izdaji (Reclam). Naj bo torej »Salambô« — knjiga je katoličanu z indeksom prepovedana! — vsaj pozdaj v slovenski besedi nekaterim našim pisateljem »zgodovinskih« romanov kažipot, kako je treba umetniško obujati preteklost. Vsaj pozdaj, ob enajstih, ko pred desetimi leti, bogve kako, ni mogla iziti in je ta stvar v toliko in vsaj meni čudo božje, kako neki more to biti pri nas tako, da jezikovne in umetniške mojstrovine še nad Horaca in njegov »novum prematur« čakajo, dočim početniki svoje prevode, nepregledane, nedognane, še kar mokre v stroj mašijo in bodo mašili.

Dr. I. P.

Shakespeare: Komediya zmešnjav. Prevel Oton Župančič. Založila Tiskovna Zadruga, natisnila Delniška tiskarna v Ljubljani, 1930.

»Komediya zmešnjav« (The Comedy of Errors) spada med mladostna Shakespearjeva dela, o čigar avtentičnosti si kritiki že dokaj zgodaj niso bili edini. Steevens, eden starejših in najboljših komentatorjev, je mnenja, da sta ga dva različna pisatelja sestavila. Pravi nadalje, da »najdemo v tej kome-

diji več spletk kot izrazitosti značajev; naša pozornost ne pride toliko do veljave, ker že v naprej v veliki meri slutimo, kakšen mora biti razvozlajaj vsega dejanja.»

Kljub dejstvu, da nam »Komedijska zmešnjava« predstavlja manj važno delo velikega dramatika, pa vendar slovenski prevod s toplim srcem pozdravljamo. Župančič nam je kot umetnik-prevajalec že z večjimi deli obogatil našo književnost in s to prestavo smo nedvomno zopet veliko pridobili.

Prevajalec je komedijo idejno močno porabil, s čudovito lahkoto se je izognil vseh čeri, ki so mu pretile z mnogih strani. Angleški sklad je ponekod silno jedrnat in seveda prav zaradi tega zelo težak za prevod. Največjo težavo pa nam nudijo vedno besedne igre. Besedna igra je v Shakespearejevih delih sploh eno poglobitvenih sredstev, s katerim prepleta bogate misli, ali pa — in to še mnogo bolj pogosto —, da kreše svojo bistroumno šalo ob dvojnem smislu kake besede. Sicer pa je besedna igra še v današnjem angleškem humorju neusahljiv vir bistroumnosti, nepričakovane inverzije logike, ki tako presenetljivo učinkuje in temu se bogato besedišče angleškega jezika prav izredno poda. To dejstvo opažamo v polni meri tudi v »Komediji zmešnjav«. Pri površnem štetju sem našel v tem kratkem delu okoli dvanaest besednih iger. Nekaj dobro posrečenih bom spodaj navedel.

Prevod ne trpi nikjer nobenega očitnega nasilja in zveni zelo lepo slovenski. Če bi primerjal nemški prevod (A. W. von Schlegel und L. Tieck) z našim, bi dal našemu brez premisleka prednost glede na to, da bolj živo odraža misel v izvirniku in bolj žlahtno cepi v materinščino. Župančičeva pesniška duša pride večkrat do veljave, a zlasti njegova »židana volja« se živahno razvname v nekaterih smešnih prizorih.

V vsem tem nam je Župančič gotovo najboljši vzor. To bom skušal dokazati v naslednjih primerih. Opozoril bom pa tudi na težkoče, ki jih je imel pri prestavi in na kakšno redko pomanjkljivost. Pri oceni sem uporabljal v glavnem Gerhard Fleischnerjevo izdajo (Leipsick, 1806). Pri navedenju tekstov sem se poslužil iste označbe kot jo je pred leti uvedel g. dr. Stelè. Izvirnik bom označil z rimsko I., slovenski prevod z II., nemški prevod, kolikor pride v poštev, z III.

Že v prvem dejanju (2. prizor) imamo primer vzorne prestave:

I. He that commends me to mine own content,
Commends me to the thing, I cannot get,
I to the world am like a drop of water,
That in the ocean seeks another drop;
Who, falling there to find his fellow forth,
Unseen, inquisitive, confounds himself:
So I, to find a mother, and a brother,
In quest of them, unhappy, lose myself.

II. (str. 14): Kdor meni zadovoljnost vso želi,
želi mi, česar nikdar ne dosežem.
Jaz sem na svetu kakor kaplja vode,
ki išče v oceanu druge kaplje;
vrže se vanj, da bi našla družico,
nepazoma še sama se vtopi:
in jaz, na sledu materi in bratu,
iščem in sam zanikam siromak.

Malo dalje naletimo na zvito besedno igro:

I. (str. 100) I from my mistress come to you
in post;

If I return, I shall be post indeed;
For she will score your fault upon my pate.

II. (str. 15) Gospa me s pošto je poslala
k vam;

doma pa poštarica bo gospa,
ker vaše grehe meni bo trobila.

To je eno najtežjih mest. »Post« v drugem verzu pomeni drog, kol. Steevens je pripomnil k temu mestu, da »post« predstavlja navaden kol, na katerem so v trgovinah starih zaznamovali s kredo dolgove kupcev, kar tudi osvetljuje beseda »score« (zaznamovati, šteti) v naslednjem verzu. Kljub temu, da je slovenska prestava bolj medla, pa vendar kaže, kako dobro je Ž. to besedno igro izrazil. Nemškemu ni bilo nobenih težkoč in to zaradi etimološke sličnosti:

III. (str. 110) Mich sendet unsre Frau zu
Euch als Post,

Und kehr' ich heim, traktiert sie mich als
P f o s t e n ;

Denn was Ihr fehlt(?), kerbt sie mir auf den
Kopf.

II. (str. 16): Kje je zlato, ki dal sem ti je
hranit?

Ali bi ne bilo bolj skladno: Kje je... ti
ga hraniti?

Neznano mi je, zakaj je izostal sledeči verz:

I (str. 100) My mistress, and her sister, stay
for you.

Primer lepe slovenske prestave nahajamo na isti strani. Besedna igra je dobro podana.

I. Now, as I am a christian, answer me,
In what safe place you have bestow'd my money;

Or I shall break that merry sconce of yours
That stands on tricks when I am undispos'd:
Where is the thousand marks thou hadst of me?

Drom. E.: I have some marks upon my shoulders, —

II. Zdaj, kakor sem kristjan, mi odgovori,
kam si na varno spravil moj denar;
če ne, te kresnem po veseli buči, (!)
ki brije burke, ko mi ni do njih.(!)

Kam děl si mojih tisoč rumenjakov?
Drom. E.: Rumelih nekaj resda sem dobil,

od vas po glavi, od gospe po plečih —

Nadalje beremo v drugem dejanju nekaj dobro in nekaj slabo posrečenih besednih igre. Tako n. pr. I (str. 103):

Say, is jour tardy master now at hand?

Drom. E.: Nay, he is at two hands with me, (tu bi moralo stati: Nay, he is with two hands at me; odkod oni besedni red, nevem.)

II. (str. 20): Povej mi ročno, kje je tvoj gospod.

Drom. E.: O, z menoj je bil zelo ročen, z obema rokama.

Težko razumljivo je pa sledeče mesto I (str. 104):

Drom. E.: Why Mistress, sure my master is horn-mad.

Adr.: Horn-mad, thou villain?

Drom. E.: I mean not cuckold-mad; but, sure, he's stark mad.

II. (str. 20): Drom. E.: Gospa, gospod je prav rogato blazen.

Adr.: Rogato blazen, ti cigan!

Drom. E.: Rogatec ni, vendar je rogatin.

Na isti strani navaja I: »The pig,« quot I: »My gold«, quoth he.

Prevajalec je po vzoru III (str. 115):

»Die Gans verbrennt,« sagt' ich; »mein Gold,« sagt er — prestavil »pig« (prešič, svinja) z II »Gos bo prežgana,« pravim; on: »Denar!«

Nemara se je to zgodilo zaradi stiha. Da ostanemo bliže izvirniku, bi morda nasvetoval: »Prešič prežgan bo,« pravim, itd.

Zopet pogrešam I (104):

»I know,« quoth he, »no house, no wife, no mistress; —

So that my errand, due unto my tongue,
I thank him, I bare home upon my shoulders;
For in conclusion, he did beat me there.

Preidemo na silno težko mesto, ki je zaradi besedne igre v naši prestavi dokaj nejasna. Nemška prestava pa izgleda preveč izumetničena.

I. (str. 105): Am I so round with you, as you with me,

That like a football you do spurn me thus?

II. (str. 21): Saj nisem pil, da se vam zdim okrogel,

pa me kot žogo premetavate —

Izraz »to be round with somebody« pomeni: biti domač s kom, odkrito občevati s kom. Shakespeare seveda naglaša besedo »round,« da tako preide na »football«. Vendar zveza »piti — biti okrogel« ni nujna in zato nejasna.

I. (str. 110) That never meat sweet-savour'd in thy taste,

Unless I spake, look'd, touch'd, or car'd to thee.

Izraz »to carve meat« pomeni: narezati meso (bolj splošno: pripraviti jed); Ž. se je ravnal po nesmiselni nemški prestavi III (str. 117):

Kein Mahl von Wohlgeschmack für deinen Gaum,

Wenn ich nicht Blick, Wort, Hand und Becher tauschte!

Vsekakor je ta zveza (Mahl — Becher) ne- logična in je slov. prevod boljši: II. (str. 27): da ni pijače, drage tvojim ustom, če ni moj glas, oko, roka, kozarec.

Ali so se prevajalci morda borili s stihom? Bolj spodaj srečamo drugo manjšo neskladnost.

I. (str. 112): If aught possess thee from me, it is dross,

Usurping ivy, briar, or idle moss;

Who all for wanting of pruning, itd.

II. (str. 29): kar loči te od mene, je plevel; bršljan šopirni, mah te je objel, ker jih ne trebiš; etc.

Ž. je izpustil prestavo za »briar«, zato bi v naslednjem verzu moralo stati dvojina: ker ju ne trebiš; itd. Če bi pa hotel v množino všteti »plevel«, tedaj bi moralo pač odpasti podpičje na koncu prvega verza.

I. (str. 125): Nell, Sir: but her name and three quarters, that is, an ell and three quarters, will not measure her from hip to hip.

Označeno besedno igro je Ž. sijajno rešil:

II. (str. 41): Emilija, gospod; ampak njeno ime in še tri četrti, to je ena milja in tri četrti, je ne izmeri od kolka do kolka.

V četrtem dejanju bi opozoril na neslovensko rabo glagola imeti z nedoločnikom.

II. (str. 45) imam dobiti od Antifola; —

Zdi se mi, da bi glagol moram brez težkoč stopil na njegovo mesto.

V II. (str. 52): Da šel bi čas nazaj! Kdo to je slišal kdaj? — bi bilo dobro, če bi klicaj nadomestili z vejico, da ne bi stavek vsilil kake želje ali vzklika, katerega izvirnik ne izraža. Prestava četrtega in petega dejanja je vseskozi lepa in izpiljena.

I. (str. 156): And all the conduits of my blood froze up;—

Ta verz tudi pogrešam v slovenski prestavi.

Na str. 50 (II.) je tiskarski skrat navedel Lucijana namesto Adrijana pred besedami: In on na to?

L. Klakočar

»Jato«. Novi stihovi. Izdanje književne grupe »Jato«. Beograd, 1951. Naslovnu stranu i likove pesnika crtao Mihailo S. Petrov. Stamp. »Mlada Srbija«. Str. 80.

Pesniški zborniki, v katerih je zastopana skupina avtorjev so prišli zadnja leta v navado. Pred kratkim je šestorica Zagrebčanov pokazala svetu »Liriko mladih«, zdaj pa se je predstavila književna grupa »Jato« v Beogradu z »novimi stihovi« sedmorice, ki se bo uveljavila po svojem prepričevalnem pesniškem izrazu. Sploh opažam, da so kakor prejšnji (»Lirika mladih«), tudi mladi v skupini »Jato« oblikovno dosti močnejši kakor vsebinsko, čeprav izkazujejo poslednji tudi po obsežnosti in zajemljivosti doživetij napredek z ozirom na še vedno se ponavljajočo liriko dekadentskega kova. Najsi je formalna dovršenost prvi pogoj umetnine, vendar bo taka umetnina životarila blede in brezkrvna, ker ne bo mogla ničesar nuditi sodobnemu človeku. Gre za oblikovanje doživetij, ki se ne tičejo več samo vzbrnenj povprečne duševnosti, ampak tiste, ki se v njej prebujajo sile, kipeče iz globljih okrožij kot so samo individualistična, iz okrožij obsegajočih nebo in zemljo, mene in tebe.

S tega vidika je najmočnejši v tej skupini Vasilije Kukić s svojim Dnevnikom, v katerem je izpovedal pomembne odlomke iz svojega lepega življenja. Lepo je življenje, ki se spaja z življenjem bitij, tlačenih in ugašajočih, z zadnjimi silami vzpenjajočih se pod božje solnce. Ta pesnik se je zavedel inferiornosti tistih čuvstvovanj, ki vro iz osebnega jaza:

O, zašto smo morali biti jednaki,
uvek jednaki
i sami: Ja i Ja.

Srečava se z brezdomci, z nepriznanci, z njimi, ki nimajo rožnih vrtov, ki se jim roke ne tresejo od radosti (»put bez granica i uvek / u jedan krug / svoj / u granici...«), z nesrečnimi ženami, z ljudmi s »periferije«, ki »spavajo samo sa željama u sanjanju) in se mu izvije obup: »O, da so nas učili — krv piti / da grizemo svoje usne, / što bi jaki bili / i strašni / i dobri...« Ali, ko spregleda svet okrog sebe, ki je »črn pod črnim nebom«, se sprostí v bolešt: o, biti daleč, daleč proč in sam.

Prav tako razmahnen je Bora Kesić, le da napravi njegov »Pilot bludi« včasih kako severjaninsko gesto. Manj socialen je, ali zato ima čut za vse živo okrog sebe in je podoben akrobatu v cirkusu življenja. »Cirkus u Palanci« se mi zdi zanj zelo značilna pesem o vratolomnem skakaču, ki je »lep ko kralj sunca, vitak kao zvuk«. Samo še korak, pa obstanemo pred artizmom v »Pejsažu« in še vse bolj v »Sonetu za malo Gogo«, ki je formalno odličen. Oster intelekt pa močna čuvstvenost sta važni komponenti v tvornosti Kesićevega pesniškega duha.

Manj izrazit je Stanko T. Mitić s svojimi jesenskimi vtisi, izmed katerih je najmočnejša pesem »Senka grada« s socialnim nastrojem in s porogljivo pointo: »Ne muči životinje — čuvajte ptice.«

Jovan Kukić (Prošnja za mir) je mraben. Osnovno čuvstvovanje: »A tako mogu da uzdahnem samo: sve je to bez smisla; / pa dalje da dišem i slušam pločnika šum: / ovo je klečanje, ovo je jadanje i lutanje / i sigurne rane smrti kidanje.«

Oblikovno izbran je »mladenič na križpotu«, Dimitrije Marković, ki ljubi dolge verze s pravilnimi kiticami in stihi. Sklanja se nad prepadi »večno starih problemov«, pred grozo neizvestnosti se umika v